

обмеженнями, проте, як свідчить закордонний досвід, вони не перешкоджають активній інвестиційній політиці та отриманню відповідного доходу. Більшість глобальних пенсійних фондів, дотримуючись принципу «розумного інвестора», реалізують складні інвестиційні стратегії. Натомість українські НПФ надають перевагу пасивним консервативним стратегіям.

Упровадження теоретичних засад портфельного інвестування у практичну діяльність є непростим процесом, оскільки при виборі тієї чи іншої моделі поведінки необхідно зважати на певні вагомні обмеження. Тому пошук стратегій формування оптимального інвестиційного портфеля та ефективного управління ним залишається актуальним і має становити об'єкт подальших досліджень.

Література

1. Markowitz Harry M. Portfolio Selection / Harry M. Markowitz // Journal of Finance. – 1952. – № 1. – P. 71–91.
2. Sharp William F. A Simplified Model for Portfolio Analysis / William F. A Sharp // Management Science. – 1981. – No. 2. – P. 277–293.
3. Tobin J. The Private and Public Pension Systems in Relation to Saving, Investment and Growth in Broader Perspectives on the Interest of Pension Plan Participants : Research Foundation Monograph. – 1985. – P. 18–23.

4. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк ; пер. с англ. – М. : Дело, 1997. – 1008 с.
5. Боди З. Принципы инвестиций / Зви Боди ; пер. с англ. – 4-е изд. – М. : Вильямс, 2008. – 984 с.
6. Винс Р. Математика управления капиталом. Методы анализа риска для трейдеров и портфельных менеджеров / Р. Винс. – 4-е изд. – М. : Евро, 2011. – 400 с.
7. Корчагин Д. М. Параметрический анализ применимости современных теорий управления портфелем для инвестирования средств пенсионных накоплений / Д. М. Корчагин // Финансы, денежное обращение и кредит. – 2011. – № 8. – С. 80–85.
8. Розенберг Дж. М. Инвестиции : терминологический словарь / Дж. М. Розенберг. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 400 с. – (Библиотека словарей ИНФРА-М).
9. Бирюкова Е. А. Модернизационные аспекты портфельного инвестирования / Е. А. Бирюкова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2012. – № 10 (264). – С. 81–85.
10. Association for Investment Management and Research. – www.cfainstitute.org.
11. Майорова Т. В. Инвестиционная деятельность / Т. В. Майорова. – К. : ЦУЛ, 2009. – 472 с.
12. Інформація щодо складу та структури активів недержавних пенсійних фондів у II кварталі 2011 року [Електронний ресурс] // Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку НПФ. – Режим доступу : www.nssmc.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 10 вересня 2012 року

УДК 339.543

С. Г. Войтов,
аспірант Інституту світової економіки і
міжнародних відносин НАН України

СТРУКТУРНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена актуальним питанням об'єктивізації сучасної структури митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі. В рамках дослідження проводиться відсіювання складових, що за окремими ознаками подібні до мита, шляхом системно-функціональних зіставлень та порівнянь.

Ключові слова: митно-тарифне регулювання, структура митно-тарифного регулювання, мито, податок на зовнішню торгівлю, внутрішні податки.

С. Г. Войтов

СТРУКТУРНАЯ ДЕТЕРМИНАЦИЯ ТАМОЖЕННО-ТАРИФНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Статья посвящена актуальным вопросам объективизации современной структуры таможенно-тарифного регулирования внешней торговли. В рамках исследования проводится отсеивание составляющих, по отдельным признакам подобных к таможенным пошлинам, путем системно-функциональных сопоставлений и сравнений.

Ключевые слова: таможенно-тарифное регулирование, структура таможенно-тарифного регулирования, пошлина, налог на внешнюю торговлю, внутренние налоги.

S. G. Voitov

STRUCTURAL DETERMINATION OF CUSTOMS-TARIFF REGULATION

The article is devoted to topical issues in foreign trade customs and tariff regulation modern structure objectification. There is a screening of individual characteristics components that are similar to the fees through systematic and functional comparisons and comparisons in the study.

Key words: customs-tariff regulation, the structure of customs and tariff regulations, duties, taxes on foreign trade, domestic taxes.

Постановка проблеми. Економічний характер впливу та ринкова спрямованість митно-тарифного регулювання визначають пріоритетність і поширеність його застосування в зовнішньоекономічній політиці фактично всіх цивілізованих країн світу. Але незважаючи на те, що митно-тарифне регулювання є чи не найстарішою формою державного впливу на міжнародні торговельні процеси, структура вказаної категорії є одним із найбільш суперечливих питань, що виникають у межах митно-регулятивних відносин та митної науки.

Очевидним є той факт, що головним інструментом митно-тарифного регулювання є мито. Водночас, при виявленні дійсної структури митно-тарифного регулювання неодноразово зіштовхуємося зі спірними і складними питаннями класифікаційної приналежності елементів регу-

лювання зовнішньоторговельної системи, що за окремими економічними ознаками подібні до мита. Вказана ситуація вносить невизначеність у зовнішньоекономічні дослідження, упровадження заходів митної політики та вироблення ефективного митно-податкового законодавства.

Наведене вище свідчить про те, що порушене нами питання має високий рівень актуальності й потребує всебічного розгляду. Вирішення цього питання об'єктивно обумовлюється необхідністю подальшої оптимізації не лише митної науки, а й митної діяльності, вироблення ефективних напрямів зовнішньоторговельної та митної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед фахівців, які досліджували питання структурної детермінації і виявлення складових митно-тарифного регулювання,

можна назвати В. В. Ващенко [1], О. П. Гребельника [2], В. Г. Драганова [3], І. І. Дюмулена [4], О. Б. Єгорова [5], Н. П. Злепко [6], Н. І. Землянську [7], І. М. Карамбовича [8], Т. Д. Ліпіхіну [9], Т. М. Мельник [10], О. Г. Міхеєву [11], Л. М. Письмаченко [12; 13], В. Р. Сіденка [14] та ін. У рамках дослідження звертає на себе увагу те, що найбільш ґрунтовно вказана проблематика розглядається з боку вчених-теоретиків, а не практиків митної діяльності, в компетенції яких, здавалося б, знаходиться здійснення заходів митно-тарифного регулювання.

Метою статті є системно-функціональний аналіз і визначення об'єктивної структури митно-тарифного регулювання, яка б повною мірою відображала сутнісні та функціональні зв'язки, що формуються в її межах та у взаємодії із зовнішнім середовищем, що впливає на розвиток системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Основні результати дослідження. Огляд ряду наукових праць дозволив встановити, що найбільш поширеною серед науковців-теоретиків та практиків є думка про те, що сукупність інструментів митно-тарифного регулювання складають: мито, митний тариф, митна вартість, кодування товарів та визначення країни походження [1, с. 7; 8, с. 169–170]. Багато науковців надмірно спрощує структуру митно-тарифного регулювання до рівня митного тарифу чи мита [12, с. 49; 3, с. 280].

Т. М. Мельник [10, с. 82] та К. І. Новікова [15, с. 27] до типової вказаної вище структури додають ще систему пільг і преференцій з митного оподаткування, О. Б. Єгоров – тарифні квоти [5, с. 9]. Г. Д. Симонова та Г. О. Хабло [16, с. 133] усувають із системи інструментів митно-тарифного регулювання митну вартість і відносять її до нетарифного регулювання, а І. І. Дюмулен вказує, що нетарифними інструментами може стати не лише митна вартість, а будь-який елемент митно-тарифного регулювання, але за умови, коли його використання виходить за межі прямого призначення та створює перешкоди міжнародній торгівлі [4, с. 150].

На протипагу окремим поглядам відмітимо, що пільга або преференція за своєю суттю є незастосуванням або застосуванням у порівняно менших розмірах норм (ставок) митного оподаткування, а тому є лише наслідком регулятивного впливу, а не самостійним інструментом регулювання. Тарифні квоти – це локальні різновиди змінного мита, ставки яких залежать від обсягу імпорту товару [17, с. 56–57], а тому їх виділення як самостійного інструменту митно-тарифного регулювання також не є доцільним.

Стосовно питання вилучення з розряду інструментів митно-тарифного регулювання митної вартості варто вказати, що, будучи основою для нарахування всіх адвалерних митних платежів, митна вартість уособлює в собі фактичну вартість товару на момент перетину митного кордону. Неможливість нарахування митних платежів, і перш за все мита, без визначення митної вартості вказує на структурно-функціональну належність останньої до складу митно-тарифного регулювання.

Погоджуючись із позицією І. І. Дюмулена, водночас зазначимо, що за умови, коли використання інструментів митно-тарифного регулювання виходить за межі їх прямого призначення та створює штучні перепони міжнародній торгівлі, і митна справа, і митна діяльність переходять із правової площини у сферу корупційної практики, що потребує відповідного реагування з боку правоохоронних органів.

Поруч із проблемами структури митно-тарифного регулювання, виявленими вище, не менш суперечливим є питання структурної приналежності в системі митного регулювання податку на додану вартість та акцизного збору (далі – ПДВ і акциз) як таких, що за окремими ознаками максимально подібні до мита. Враховуючи складність і неоднозначність, що склалися навколо вказаної проблеми, її розглядом займалося доволі вузьке коло дослідників. Серед них можна виділити В. Г. Драганова [3], Н. П. Злепко [6], Н. І. Землянську [7], Т. Д. Ліпіхіну [9], Т. М. Мельник [10], О. Г. Міхеєву [11], В. Р. Сіденка [14].

Певні зусилля щодо визначення місця та ролі акцизу і ПДВ в системі інструментів регулювання міжнародних торговельних потоків докладають також міжнародні організації, зокрема такі найбільш авторитетні у сфері впливу на міжнародну торгівлю, як Світова організація торгівлі (СОТ) і Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).

За класифікацією СОТ, ПДВ і акциз як імпортні податки належать до інструментів нетарифного регулювання [18]. Дещо іншого бачення національних податків на зовнішню торгівлю дотримується ЮНКТАД: ПДВ та акциз хоч і відносяться до заходів нетарифного регулювання, проте вже виступають як паратарифні бар'єри [10, с. 103].

Російський науковець В. Г. Драганов вважає ПДВ і акциз складовими економічного інструментарію нетарифного регулювання у вигляді паратарифних (надтарифних) заходів. Він зазначає, що паратарифні заходи збільшують вартість товару, що ввозиться, на додаткову величину, окрім тієї, на яку її збільшує мито. Передумовою використання паратарифних заходів, на думку науковця, є падіння фіскальних доходів від застосування мита [3, с. 383].

До економічних методів нетарифного регулювання включають ПДВ і акциз на зовнішньоторговельні операції фахівці Т. Д. Ліпіхіна [9, с. 20], Л. М. Письмаченко [13, с. 62–63] та Т. М. Мельник [10, с. 77]. Економічні методи, на думку Т. М. Мельник, відповідають ринковим засадам господарювання й за можливостями впливу на зовнішній сектор і внутрішню економіку наближаються до інструментарію тарифного регулювання [10, с. 78, 106].

Авторську систематизацію інструментів регулювання зовнішньої торгівлі подає В. Р. Сіденко. Внутрішні податки на експорт та імпорт автор розглядає в одній класифікаційній групі з інструментами тарифного регулювання, що вкотре підкреслює спорідненість економічного характеру впливу тарифного і податкового регулювання на зовнішню торгівлю [14, с. 191].

Систему регулювання зовнішньоторговельної діяльності О. Г. Міхеєва поділяє на три групи інструментів – митно-тарифні, квазітарифні й нетарифні. Квазітарифні методи (акцизні, митні збори тощо), на думку автора, прямо не пов'язані із регулюванням зовнішньоторговельної діяльності, однак помітно впливають на неї [11, с. 7].

Н. І. Землянська відносить ПДВ та акцизи до інструментів митно-тарифного регулювання. Автор вважає, що вказані податки не можна розглядати як заборони чи обмеження, з їх допомогою відбувається регулювання ціни імпортерних товарів на внутрішньому ринку і захист вітчизняних товарів від конкуренції [7, с. 66].

Досить оригінальне бачення місця акцизу та ПДВ на зовнішньоторговельні операції має Н. П. Злепко, аналізуючи їх крізь призму митних платежів як субституту мита. З цього приводу автор зокрема зазначає, що внутрішні податки, які справляються також з імпортерних товарів, фактично виступають податками на зовнішню торгівлю. Субституту мита частково замінують мито, перебравши його функції [6, с. 27].

Як бачимо, наукова думка оперує рядом поглядів про роль та місце ПДВ і акцизу на зовнішньоторговельні операції та їх належність до інструментарію митно-тарифного регулювання. Згідно з першою точкою зору, якої дотримуються міжнародне законодавство і більшість авторів, внутрішні податки відносяться до нетарифних методів регулювання. Згідно з другою точкою зору – податки на зовнішню торгівлю (ПДВ та акциз) еволюційно зумовлені зменшенням фіскально-регулятивної складової мита і наділені практично всіма його функціями, а тому логічно належать до митно-тарифного регулювання. Існують й проміжні позиції – ПДВ та акциз вводять до складу економічного інструментарію нетарифного регулювання або ж вивокремлюють як самостійний інструмент впливу на зовнішню торгівлю.

Автор має власну позицію щодо вирішення окресленої вище проблеми: ПДВ і акциз, будучи водночас податками на зовнішню торгівлю і внутрішньоекономічні операції, мають суттєво різні зовнішні та внутрішні форми прояву, а саме:

1. Внутрішні форми ПДВ і акцизу мають здебільшого фіскальний характер. ПДВ оподатковує додану в процесі виробництва та ринкового обігу товару вартість, акциз – розкіш і товари платоспроможного попиту (автомобілі, нафтопродукти, алкоголь, коштовності та ін.).

Зовнішні форми вказаних непрямих податків, окрім виконання фіскальної функції, впливають на міжнародний товарообіг шляхом створення рівних умов оподаткування національних та іноземних товарів, а інколи виступають і засобами прихованого протекціонізму.

Водночас, норми ГАТТ вимагають національного режиму оподаткування до міжнародної торгівлі. Це означає, що механізм стягування ПДВ та акцизу на імпортні товари повинен бути аналогічним тому, що застосовується до оподаткування вказаними податками вітчизняних товарів. Відтак протекціонізм з боку ПДВ і акцизу на зовнішню торгівлю фактично усувається [19, с. 23].

2. В умовах лібералізації податкових режимів країн, створення вільних зон та офшорів найбільш актуальним стає питанням правильності й достовірності визначення бази оподаткування непрямими податками. У той час коли в рамках національної економіки вказана проблема стосовно внутрішніх форм ПДВ та акцизу вирішується шляхом перевірки систем обліку і звітності суб'єкта господарювання, при оподаткуванні зовнішньої торгівлі виникає необхідність міжнародного митного співробітництва та застосування принципів визначення, контролю і перевірки митної вартості.

3. У міжнародній торговельній практиці стягнення ПДВ існує проблема подвійного оподаткування, зумовлена головним чином суперечностями податкового законодавства двох та більше країн. Водночас, вона не є менш актуальною в межах внутрішньої економіки, адже досить просто вирішується шляхом застосування податкового кредиту.

Розв'язання проблеми подвійного оподаткування в міжнародній торгівлі провадиться через дотримання більшістю держав світу принципу «країни призначення», згідно з яким експорт із країни виробництва звільняється від сплати вказаних податків, а імпорт у країні призначення оподатковується за ставками, встановленими національним законодавством.

Визначені вище функціонально-сутнісні характеристики дають підстави вважати імпорнтні ПДВ та акциз податками на зовнішню торгівлю. Однак ці характеристики не дозволяють беззаперечно віднести їх до системи митно-тарифного регулювання. Економічна природа зовнішньоторговельного ПДВ і акцизу сформувалася головно через встановлення умов оподаткування, тотожних тим, що застосовуються до вітчизняного товаровиробника, а мита – різницею цін на товари, що обертаються в міжнародній торгівлі. До того ж функція мита переважно регулятивна, а інших зовнішніх непрямих податків – явно фіскальна.

Враховуючи той факт, що ПДВ та акциз на зовнішньоторговельні операції не є обмеженнями чи заборонами, мають економічний характер впливу і з об'єктивних причин не можуть бути віднесені до митно-тарифного регулювання, найбільш доцільно включити їх до економічного інструментарію нетарифного регулювання та визначити разом із митом податками на зовнішню торгівлю у структурі митного регулювання (рис.).

Не розглянувши залишається питання відносно місця митного збору в структурі митно-тарифного регулювання.

Нині питання щодо визначення ролі й місця митного збору в системі митного регулювання не менш суперечливе, ніж таких непрямих податків, як ПДВ та акциз. Наприклад, В. Р. Сіденко [14, с. 191] включає митні збори до інструментів тарифного і податкового регулювання, Л. М. Письмаченко – до інструментів митно-тарифного регулю-

вання [13, с. 63], О. П. Гребельник – до нетарифного регулювання [2, с. 243]. Досить часто під поняттям митного збору розуміється вся сукупність платежів, що стягуються митними органами. Останнє твердження є однозначно помилковим.

Стосовно сучасних сутнісно-функціональних особливостей системи митних зборів варто відмітити:

1. Митний збір не є податком на зовнішню торгівлю, хоч адмініструється митними органами у процесі митного оформлення товару. Митний збір є платою за надані митними органами послуги чи послуги державного характеру (митного, санітарного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного та екологічного контролю, за проїзд автомобільними дорогами і проїзд з перевищенням встановлених розмірів загальної маси, навантажень та габаритних параметрів, за супроводження товарів, ін.).

2. Базою оподаткування митного збору є не безпосередньо товар, а вартість послуг, до яких збір прив'язується та за які стягується (вартість години роботи митника поза місцем розташування митного органу чи поза робочим часом, розмір плати за навантаження на осі автомобіля та ін.).

3. Сплати митного збору, на відміну від інших митних податків, можна уникнути в законний спосіб – не замовляти послуги митниці чи переміщувати товар не автомобільним, а, наприклад, повітряним або водним транспортом. Інше питання – наскільки це вигідно для суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, що визначає попит на вказано-го роду послуги.

Після набуття Україною повноправного членства в СОТ до системи митних зборів були висунуті конкретні вимоги, що обмежують встановлення їх розміру, еквівалентного приблизній вартості наданих державою послуг, забороні застосування як непрямого методу захисту вітчизняного ринку та з фіскальними цілями [19, с. 45]. Відповідно до цього, як регулятивна, так і фіскальна роль митного збору після 14 травня 2008 р. була зменшена до мінімуму. В межах української правової системи законодавець навіть позбавляється поняття «збір», замінюючи його на «плата». Формальна ж зміна назви митного платежу в межах нормативних актів його суті як митного збору не змінила. Встановлений, хоч і на мінімальному рівні, митний збір продовжує існувати й далі.

Станом на 2012 рік частка митних зборів (єдиного збору, платежів за митне оформлення, ін.) у загальному обсязі митних надходжень до Державного бюджету становить менше 1/4 відсотка.

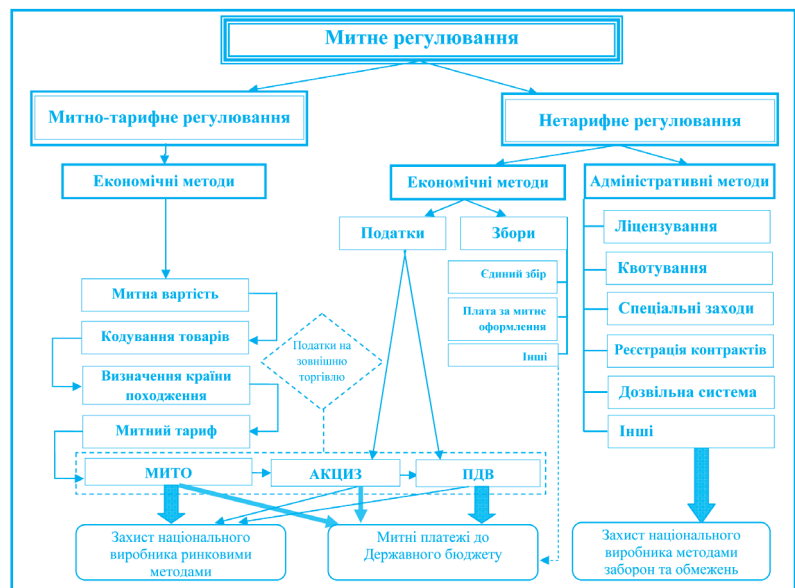

Рис. Структурна детермінація та місце митно-тарифного регулювання в системі митного регулювання

Джерело: Розроблено автором

З огляду на те, що митний збір за своєю економічною сутністю та функціями не є податком, а його стягнення безпосередньо не стосується переміщуваних через державний кордон товарів, найбільш доцільним було б віднести і розглядати його як економічну складову нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі (рис.).

Висновки. Як бачимо, дійсну структуру митно-регулятивних відносин найбільш повно та об'єктивно можна виявити крізь призму функціонального сприйняття. Проведений аналіз має непересічне значення не лише для становлення митної науки, а й для формування митної політики держави, адже закладання стратегічних орієнтирів на об'єктивних науково обґрунтованих засадах відіграє визначальну роль у процесі їх подальшого досягнення та реалізації. Оптимізація складових митно-тарифного регулювання – рівнів ставок мита, порядку обчислення митної вартості, класифікації та визначення країни походження товарів відповідно до умов, що формують сучасні інтеграційні процеси, – повинна стати каталізатором ефективної інтеграції національної економіки у світовий економічний простір, а тому є перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

Література

1. Ващенко В. В. Митно-тарифне регулювання в Україні у 1-му півріччі 2000 року / В. В. Ващенко // Митна справа. – 2000. – № 4. – С. 7–12.
2. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
3. Основы таможенного дела : учебник / под общ. ред. В. Г. Драганова; Рос. тамож. акад. ГТК РФ. – М. : Экономика, 1998. – 687 с.
4. Дюмулен И. И. Всемирная торговая организация / И. И. Дюмулен. – М. : Экономика, 2003. – 271 с.
5. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна – СOT – ЄС) : посібник / О. Б. Єгоров. – Одеса : ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. – 226 с.
6. Злепко Н. П. Мито як фінансовий ресурс державного бюджету та інструмент фінансової політики : дис. ...канд. екон. наук : 08.04.01 / Злепко Надія Петрівна; Тернопільська академія народного господарства. – Т., 2005. – 251 с.
7. Землянская Н. И. Правовая природа таможенных платежей : дисс. ...канд. юрид. наук : 12.00.14. / Землянская Наталья Ивановна; Саратовская государственная академия права. – М. : РГБ, 2005. – 219 с.
8. Карамбович І. М. Митна система та її роль в регулюванні зовнішньої торгівлі України : монографія / І. М. Карамбович. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 281 с.
9. Ліпихіна Т. Д. Оподаткування експортно-імпортних операцій в умовах лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні : дис. ...канд. екон. наук : 08.05.01 / Ліпихіна Тетяна Дмитрівна; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2002. – 223 с.
10. Мельник Т. М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції : монографія / Т. М. Мельник. – К. : КНТЕУ, 2007. – 396 с.
11. Міхеєва О. Г. Роль міжнародного права у здійсненні митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності України : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.11 / О. Г. Міхеєва; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 19 с.
12. Письмаченко Л. М. Митно-тарифне регулювання як засіб захисту економічних інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі / Л. М. Письмаченко // Економіка та держава. – 2007. – № 12. – С. 49–52.
13. Письмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в умовах інтеграції України у світовий економічний простір: механізми регулювання та контролю : дис. ... д-ра наук з держ. управл. : 25.00.02 / Письмаченко Людмила Миколаївна; Національна академія державного управління при Президентові України. – К., 2008. – 406 с.
14. Сіденко В. Р. Системна трансформація зовнішньоекономічної діяльності при переході від централізованої планової до ринкової економіки : дис. ...д-ра екон. наук : 08.05.01 / Сіденко Володимир Романович; НАН України, Інститут світової економіки і міжнародних відносин. – К., 1999. – 488 с.
15. Новікова К. І. Митний тариф в умовах лібералізації регуляторної політики держави : дис. ...канд. екон. наук : 08.00.03 / Новікова Крістіна Ігорівна; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 250 с.
16. Симонова Г. Д. Визначення місця митної вартості товарів у системі державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами / Г. Д. Симонова, Г. О. Хабло // Вісник АМСУ. – 2010. – № 1. – С. 129–134.
17. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання, 2008. – 406 с.
18. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. – <http://www.wto.org>
19. Осика С. Г. Світова організація торгівлі : підручник / С. Г. Осика, В. Т. П'ятицький. – К. : К.І.С., 2005. – 513 с.

Стаття надійшла до редакції 17 вересня 2012 року

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

науковий журнал
ВАК України

Видається з 1996 року
Виходить 6 разів на рік

Світове господарство і міжнародні
економічні відносини
Глобальний розвиток
Геополітика
Національна безпека
Економічна теорія
Економіка і управління
Соціальна економіка та політика
Гроші, фінанси і кредит
Регіональна економіка
Політичні інститути і процеси

Автори журналу:
провідні вчені
України та світу,
посли, державні діячі,
міські голови,
лідери бізнесу

**АНАЛІТИКА ДЛЯ ЕЛІТИ:
ПЕРЕДПЛАТИ І ДОЛУЧАЙСЯ!**

**як
передплатити?**

Через
передплатні агенції:
«Ідея»,
«Саміт»,
«Періодика»

Через
ДП «Преса»
Передплатний
індекс:
96437

Через редакцію журналу
«Економічний часопис-XXI»:
(044) 235-98-28,
235-98-27
antonina_matviychuk@i.ua